

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בתנ"ך

1261 70%

מועד חורף תשפ"ה 2025

הפתרון נכתב על ידי עדי שטרן סימן-טוב

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

פתרון בגרות בתנ"ך חורף תשפ"ה

שאלון 1261 - 70%

פרק ראשון - בראשית

שאלה 1

א.1. שתי פעולות של אברהם שמעידות שהוא מארח למופת:

- "ויאמר: אֲדֹנָי, אִם-נָא מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ--אֶל-נָא תַעֲבֹר, מֵעַל עֲבָדְךָ. ד יִקַּח-נָא מֵעַט-מִיָּמִים, וְיִרְחֲצוּ רַגְלֵיכֶם; וְהִשְׁעֵנוּ, תַּחַת הָעֵץ. ה וְאָקַחְהָ פֶתֶלְחָם וְסֻעָדוֹ לְבָכֶם, אַחֲרֵי תַעֲבְרוּ--כִּי-עַל-כֵּן עֲבַרְתֶּם, עַל-עֲבָדְכֶם" - מתעקש שעוברי האורח ייכנסו להתארח אצלו לפני שממשיכים בדרכם.
- "וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֱלֹהָהּ, אֶל-שָׂרָה; וַיֹּאמֶר, מִהְרִי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סִלְתָּ--לוֹשִׁי, וְנִשְׂאִי עֹגוֹת" - מבקש משרה להכין כמול גדולה של לחם להגיש לאורחיו.

אפשרויות נוספות:

- "וְאֶל-הַבָּקָר, רָץ אַבְרָהָם; וַיִּקַּח כֶּבֶד-בָּקָר רַךְ וְטוֹב" - אברהם בוחר בעצמו את הבקר הכי מובחר להגיש לאורחיו.
- "וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחֵלֶב, וּכְבֹד-הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה" - מגיש חמאה, מוצר רב ערך וקשה להשגה באותה תקופה.
- "וַיִּתֵּן, לְפָנֶיהֶם; וְהוּא-עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ" - אברהם עצמו, ולא אחד מנעריו, משרת את האורחים בזמן הארוחה.
- שימוש בפעלים: רוי"צ, מה"ר שמעידים על כך שהוא מזדרד לבצע את הפעולות כדי להגיש הכל במהירות לאורחיו.

ב.1. עפ"י רש"י, אלוהים הסתיר מפני אברהם את אמירתה המקורית של שרה בפס' י"ב "ואדוני זקן" כדי לשמור על שלום בית בין בני הזוג, שאברהם לא יעלב חלילה ששרה כינתה אותו "זקן" וכנושא באשמה למחסור שלהם בילדים.

2) אלוהים גילה לאברהם על תכניתו להשמדת הערים סדום ועמורה "ויאמר יהוה, זַעֲקוּת סֹדִם וְעִמְרָה כִּי-רָבָה; וְחַטָּאתָם--כִּי כְבֹדָהּ, מְאֹד אֲרִדְהָ-נָא וְאֲרָאָהּ, הַכְצַעְקוּתָהּ הַבְּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כָלָה; וְאִם-לֹא, אֲדַעָה". הוא שיתף אותה מפני שהוא אדם בעל תפקיד חשוב עבור כלל האנושות, האדם שבו הוא בחר להנחיל את תורתו, את דרך המשפט והצדק האלוהית לדורות הבאים של העם הנבחר שיצא מאברהם "כִּי יִדְעִיתוּ, לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוָה אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו, וְשָׁמְרוּ דְרָךְ יְהוָה, לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט".

ג.1. אמצעי רטורי שבו השתמש אברהם: (מס' אפשרויות)

- הדרגתיות- אברהם מתחיל ב-50 צדיקים עד שמגיע למספר 10 (מניין)
- מילים מנחות- צדיק, רשע, שפט, משפט. מילים המעידות על מאבקו של אברהם לצדק.
- שאלות רטוריות (שאלה שהתשובה עליה ברורה) של אברהם כלפי ה' שמביעות את תמיהתו של אברהם על מעשי ה'- "השופט כל הארץ לא יעשה משפט?", "האף תסִפֶּה צְדִיק עִם-רָשָׁע?". שאלותיו של אברהם פונות היישר לאופן השיפוט המוסרי של אלוהים ומאלצות אותו לשקול מחדש את החלטתו.
- לאחר שפנה אליו בתקיפות וערער על החלטה שביקש להוציא לפועל, אברהם שינוי סגנון הפנייה לאלוהים "הנה נא הואלתי לדבר", "אל נא ייחר לאדוני ואדברה" ועובר לסגנון פנייה מנומס ומתרפס בפני ה'. מחדדת שאברם מקיים מאבק בלתי מתפשר על הצדק ומאלץ את ה' לשקול את החלטתו מחדש.

- מילה מנחה "עֲמֹד" - לאחר שבפס' ז' ה' התנער מהעם ושייך אותו למשה, משה משייך אותו חזרה לאלוהים בכינוי גוף שלישי "עֲמֹד", ומעורר את חמלתו כלפי העם מאלץ אותו לשקול מחדש.
- "לָמָּה ה' יַחַרְה אֶפְדָּ בְּעַמּוֹ... לָמָּה יֹאמְרוּ מִצְרַיִם לֵאמֹר בְּרָעָה הוֹצִיאָם לְהָרָג" משה מזכיר ומדגיש בפני אלוהים את המאמצים שעשה למען העם - הוא פונה לרגש של האל ומאלץ אותו לשקול מחדש.
- מדבר בסגנון דיבור עדין ולא תוקפני כלפי אלוהים, מה שגורם לאל להיות קשוב אליו.

2) ניתן ללמוד מכך שאלוהים מעניק מקום של כבוד לנביאיו, הוא קשוב לדעותיהם ומתחשב בשיקול דעתם.

שאלה 2

א. 1) רחל היא רועת צאן, תפקיד שדורש אחריות ומסירות, יכולת הובלה והנהגה של עדר ובני אדם כאחד. כל אלה תכונות שיכולות להרשים את יעקב.

2) תכונה חיובית של לאה היא התמדה - לאה לא מוותרת על הניסיון לרכוש את אהבתו של יעקב אליה על אף שהוא ממדרשי השם שהיא נותנת לבניה ניכר שהוא לא מתמסר אליה גם כשיוולדת לו שלושה בנים: "וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן: כִּי אָמְרָה, כִּי-רָאָה יְהוָה בְּעֵנָי--כִּי עָתָה, יֵאָהֲבֵנִי אִישׁ... וַתֹּאמֶר עָתָה הַפַּעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי, כִּי-יִלְדֵתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים".

ב. 1) יעקב חשש שלבן לא יתן לו את ביתו רחל אלא אישה אחרת במקומה. הוא ניסה למנוע זאת בכך שהשיב את לבן "ברחל בתך הקטנה" - כלומר שיהיה ברור שהוא מצפה לקבל אישה ששמה רחל והיא ביתו, ושיהיה ברור שהוא מצפה לקבל את הקטנה מבין בנותיו, ולא את לאה הבכורה.

2) עפ"י פס' אלה, הסיבה לכך שיעקב הסכים לתנאים של לבן היא שלא היתה לו ברירה - הוא נאלץ לברוח מפני עשיו אחיו ולהסתתר מפניו בביתו של לבן בן משפחתו "הַיְהִי עֲשׂוֹ אֲחִיד מִתְנַחֵם לְךָ לְהִרְגֶּךָ. וְעָתָה בְּנִי, שְׁמַע בְּקוֹלִי; וְקוּם בְּרוּחְ-לֶךָ אֶל-לְבָן אֲחִי, תְּרַנְּנָה", ועל כן גם להענות לדרישותיו.

ג. בפרק כ"ט המוסכמה החברתית שיעקב הפר היא שגבר אמור לאהוב את אשתו, ואילו לאה היא אישה שנואה "וַיִּרְא יְהוָה כִּי-שָׁנוּאָה לְאָה", שמתאוה לאהבהת בעלה אליה "וַתֹּאמֶר עָתָה הַפַּעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי". בפרק ל"ז המוסכמה היא שאב אמור לאהוב את כל ילדיו באופן שווה, ואילו יעקב רוחש חיבה יתרה לבנו יוסף, ואף מסמל את אהבתו אליו כשמעניק לו כתנת פסים שמייחדת אותו מבין שאר האחים: "וַיִּשְׁרָאֵל, אֶהָב אֶת-יוֹסֵף מִכָּל-בָּנָיו--כִּי-בֶן-זִקְנִים הוּא, לוֹ; וְעָשָׂה לוֹ, כְּתֹנֶת פְּסִים".

שאלה 3

א. 1) שתי ראיות למעמדו הנחו של יוסף:

- "נַעַר עִבְרִי" - הוא נער צעיר ממוצא זר, לא אחד משלהם.
- "עֶבֶד לְשֵׁר הַטַּבָּחִים" - הוא עבד בביתו של שר הטבחים.

2) עפ"י פס' י"ד יוסף מוצא מבית הכלא, מסירים ממנו את בגדי האסיר, רוחצים ומלבישים אותו כאדם חופשי מה שמעלה את מעמדו.

עפ"י פס' מ"ב-מ"ג, פרעה מעניק לו סממני מלכות - את הטבעת שלו, מלביש אותו בבגדי מלכות ובתכשיטים, מכנה אותו "אברך" - אדם שכורעים לפניו ברך בכל רחבי מצרים.

ב. 1) לפי פרק ל"ז, ההתנהגות של יוסף שגרמה להידרדרות במעמדו היא שהוא שיתף אותם בחלומות הגדולה שלו, מהם נרמז שהוא שולט עליהם ומתנשא מעליהם. חלומותיו העלו את שנאתם כלפיו עד כדי כך שהם השליכו אותו לבור.

לפי פרק מ"א ההתנהגות של יוסף שרוממה את מעמדו היא שהוא פתר בחכמתו את חלומותיו של פרעה וכן הציג לו פתרון למשבר שעולה מחלומותיו - כדי להתגבר על 7 שנות הרעב שיבואו אחרי 7 שנות שובע, יש לאגור תבואה במהלך שנות השובע שתספיק לשנות הרעב. מה שגרם לפרעה למנות אותו למשנה למלך מצרים, לאדם השני הכי חשוב אחרי בממלכה כולה, אדם ש"על פיו ישק דבר", שמקבל החלטות חשובות שכולסן צריכים למלא.

ג. 1) הפעולות של פרעה, שמסמיכות את יוסף להיות משנה למלך מצרים, עלולות לעורר את כעסו של העם המצרי כלפי פרעה, שממנה אדם שהיה עבד לתפקיד סמכותי וכה חשוב במצרים "עבד כי ימלוך" לדברי מלבי"ם.

2) מלבי"ם טוען שהוא פתר את הבעיה הזו בכך שהוא העניק ליוסף שם שמעיד על גדולתו הרוחנית, כאדם שידע לפענח דברים נסתרים, וכדי להוסיף שכנוע ולהעיד על אמונתו של פרעה ביוסף הוא מחתן אותו עם ביתו של אחד האנשים החשובים ביותר במצרים.

פרק שני - שמות

שאלה 4

א. 1) בפס' א'י' - הדמות הנכרית היא בת פרעה, אשר טיילה על שפת היאור וכאשר ראתה את התיבה שבה מונח משה לא התעלמה ממנה, ואחרי שהוציאה אותו מן המים, ריחמה עליו והחליטה להציל אותו על אף שהוא מבני העברים, שאותם אביה ציווה להרוג בהשלכה לנהר.

בפס' ט"ו-כ"ב - האדם הוא רעואל, כהן מדין, אשר מזמין את משה להתארח בביתו לאחר שסייע לבנותיו ליד הברא, הוא מציל אותו בכך שנותן לו מחסה ובית בזמן שהוא נמלט מידי פרעה שמבקש להרוג אותו במצרים.

ב. 1) משה מבין שהוא מסכן את עצמו, בפס' י"ב נאמר שמשה מוודא שאין אף אחד שרואה את מעשיו, "וַיִּפְּן כֹּה נֹכַח וַיִּרְאֵהוּ אֵין אִישׁ", ובפס' ט"ו הוא מבין שהוא חייב לברוח ממצרים "וַיִּבְרַח מִפְּנֵי פַרְעֹה".
2) הפרט שהשיר מוסיף הוא שכן היו אנשים שצפו במקרה, אלה היו עבדים עבריים, אבל הם חששו לסייע לו על אף שראו שהוא זקוק לעזרה, ככל הנראה בשל הפחד שלהם עצמם להתפס ולהענש. דבר זה מעיד על משה שהוא אדם אמיץ, שמוכן לסכן את עצמו עבור אדם זר לחלוטין רק בגלל רדיפת הצדק שלו.

ג. לפי אברבנאל, העם ביקש ישועה מפני המלך החדש שיקום, שכפי שלמדו בעבר, מוסיף עליהם עול עבדות ומקשה עוד יותר על חייהם. תגובת ה' בפרק ג' תואמת את ציפיתו של העם מכיוון שהאל רואה את הקושי שלהם, שומע את זעקתם מהעבודה הקשה, ומתכנן תכנית להציל את העם מידי מצרים ולהביא אותם לארץ כנען, ארץ טובה ופוריה "וַיֹּאמֶר יְהוָה רְאֵה רָאָה רְאֵיתִי אֶת-עֲנִי עֲמִי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶת-צַעֲקָתָם שְׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נַגְשָׁיו כִּי יִדְעֵתִי אֶת-מַכְאֲבָיו אֲרַד לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם וְלְהַעֲלֹתוֹ מִן-הָאֶרֶץ הַהִוא אֶל-אֶרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה אֶל-אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ".

שאלה 5

א. 1) ה' החליט שבמקום שהוא עצמו יוביל את העם בדרכו במדבר לעבר כנען, מלאך שלו יוביל אותם מעתה והלאה.

2) עפ"י פס' אלה זוהי החלטה לטובת העם מפני שה' אומר שאם הוא ימשיך להוביל אותם מקרוב, הוא עלול להתפרץ בזעמו עליהם על החטא שחטאו בפרק הקודם (חטא העגל) ולהשמיד אותם.

ב. 1) עפ"י הפרשן ועפ"י פס' ז' הביקורת היא על הוצאת אוהל מועד מן המחנה, מכיוון שהמעשה הזה מעיד על כעסם של אלוהים ומשה, כאחד על העם.

2) הפרשן מזכיר את יהושוע בן נון כדרך מוצא להפחית מהכעס שהעם חש בגלל המעשה הזה, שלפחות משה לא יישאר באוהל מחוץ למחנה אלא ישוב להיות במחנה עם העם כשהושוע יישאר שם במקומו.

ג.1) בפסי' י"ג משה מבקש מאלוהים שישתף אותו בתכניות שלו כלפי העם, מטרתו היא להשיב את הקשר בין אלוהים והעם לתקנו. למען עם הוא מבקש שאלוהים יחזור להוביל אותם במדבר, מטרתו היא להוכיח שהעם הוא עם נבחר מבין כל העמים האחרים, שיש לו מעמד ייחודי בקרבם של אלוהים.
2) עפ"י פסי' י"ז - "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה גַם אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֶעֱשֶׂה כִּי-מִצְאָתְךָ חֵן בְּעֵינַי" - אלוהים מסכים לבקשתו של משה מכיוון שהוא נוטה לו חסד כאדם שהוא בחר להוביל את העם עפ"י פסי' י"ט - "וְחַנּוּתִי אֶת-אֲשֶׁר אָחֹז וְרַחֲמֵי אֶת-אֲשֶׁר אֶרְחַם" ה' מגלה את מידת הרחמים שבו ומסכים לתת חנינה ולרחם על העם למרות החטא שביצעו כלפיו.

פרק שלישי - נושאי הבחירה

שיבת ציון

שאלה 6

א. 1) העם טוען "לא עָת-בָּא עַת-בֵּית יְהוָה לְהַבְנוֹת" - זהו לא הזמן לבנות את בית ה'. הביקורת של חגי היא "הַעֵת לָכֶם אֲתֶם לְשִׁבְתָּ בְּבֵיתְכֶם סְפוּנִים וְהַבְּיַת הַזֶּה חָרַב"? בתגובה לטענת העם הוא שואל שאלה רטורית שמאירה את המצב האבסורדי שנוצר בעקבות טענת העם - והאם זה ייתכן שאתם יושבים בבטחה בבתיכם בזמן שבית ה' חרב, שלא אלוהים אין בית?

ב. 1) השינוי המחשבתי שצריך לחול בעם לדברי חגי הוא שהם לא צריכים לחכות שיהיה להם מספיק משאבים כדי לבנות את בית ה', אלוהים מוכן להסתפק בבית פשוט שעשוי עץ ולא זקוק לבית מפואר. הדבר יועיל להם בכך שברגע שיתחילו בבניה - מצבם הכלכלי ישתפר.

2) האמצעי ספרותי שמדגיש את המצב של העם אם לא ישתנה הוא :

- מילה מנחה - 'חרב' - במידה ולא ישקמו את ביתו החרב של אלוהים, הוא יביא חורבן על אדמתם :
"וַיַּעַן בֵּיתִי אֲשֶׁר-הוּא חָרַב... וְאֶקְרָא חָרַב עַל-הָאָרֶץ וְעַל-הַהָרִים..."

ג. 1) בחגי ה' העיר את רוחם של מנהיגי יהודה זרובבל ויהודוע בעזרת נבואתו של חגי, על מנת שיתחילו לבנות את בית המקדש.

בעזרא ה' העיר את רוחו של כורש על מנת שיוציא הצהרה שקוראת לגולי בבל לשוב ולעלות ליהודה ולבנות מחדש את בית המקדש.

2) המסר התיאולוגי הוא שיש בכוחו של אלוהים להניע אנשים לפעולה, בין אם מדובר באנשים מקרב עמו או במלכים של עמים אחרים.

פרק רביעי - קטע לניתוח והבנה

מלכים ב', פרק ב', פסי' א'-י"ח

א. 1) אליהו מבקש מאלישע להשאיר מאחור "שֵׁב-נָא פֹה" ולתת לו ללכת כי אלוהים רוצה לקחת אותו אליו בסערה השמימה.

2) אלישע מסרב בתוקף לעזוב את אדונו אליהו וממשיך להתלוות אליו בכל אשר פונה - לבית אל, לחברון ולירדן.

ב. 1) התנאי שמציב אליהו הוא שאלישע יחזה במאורע כשאליהו נלקח השמימה.

2) המילה החוזרת "אדרת" מעידה שבקשתו של אלישע נענתה מפני שהאדרת של אליהו שימשה אותו לעשות נס ולחצות את הירדן לשניים כדי שיוכלו לעבור בתוכו, ולאחר שאליהו עולה בסערה השמימה, אלישע לוקח את האדרת שלו ומשתמש בה באותו אופן - מה שמעיד שהוא ירש את תפקידו ואת כוחו של אליהו.

ג. 1) לפי רד"ק, הסתירה היא שבפס' ה' בני הנביאים אמרו שהם יודעים שאלוהים לוקח אליו היום את אליהו אליו, ואילו בפס' ט"ז הם רוצים ללכת לחפש אותו.

2) הפתרון שרד"ק מציע הוא שהם כן מבינים שאלוהים לקח את אליהו אליו, אבל לא באופן פיזי, הם חושבים שרוח אלוהים נשאה את גופו של אליהו למקום אחר על פני הארץ.

ד. שתי דוגמאות שמבטאות את כאבו של אלישע:

- "וַאֲלִישֶׁעַ רָאָה וְהוּא מְצַעֵק אָבִי אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו וְלֹא רָאָהוּ עוֹד וַיַּחְזֵק בְּבִגְדָיו וַיִּקְרָעֵם לְשָׁנִים קָרְעִים" - כשאלישע רואה את אליהו עולה בסערה השמימה הוא זועק וקורע את בגדיו לאות אבל.
- "וַיִּסַּח אֶת-אֶדְרֵת אֱלֹהֵיו אֲשֶׁר-נִפְלְה מֵעֲלָיו וַיִּכָּה אֶת-הַפְּמִם וַיֹּאמֶר אֵיךְ הִנֵּה אֱלֹהֵי אֱלֹהֵיו" - אלישע מרים את האדרת של אליהו ומתוך תסכול על מותו הוא מכנה את אלוהים "אלוהי אליהו", כאילו לא היה אלוהיו שלו גם כן.